

משה רבינו השלים בתקט"ו תפלותיו את בנין גג בית המקדש של מעלה!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

והמחקר בחרתי להביא הדבר כפי שהביא בספר "באר שלמה" להג"ר שלמה צוקר זצ"ל (מהדורא תניינא מערכת ב אות ה) בשם כ"ק אדמו"ר מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע, עם תוספת ממה שהובא בעוד ספרים הקדושים.

שנינו בגמרא (פסחים פח.): "מאי דכתיב (ישעיה ב ג) והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר... לא כיצחק שכתוב בו שדה... אלא כיעקב שקראו בית". אמר על כך כ"ק אדמו"ר מרן מהר"י מבעלזא זי"ע בשם מדרש הנעלם: "מקדש של מעלה מאן בנאיה, הקב"ה ומחנה דיליה בנאיה לכותל הראשון, אברהם בנאיה לכותל ב', יצחק בנאיה לכותל ג', יעקב לכותל ד', ומשה בנאיה לגג".

ואמרו המקובלים הביאור על כך, כי הקב"ה ומחנה שלו בנו את הכותל הראשון, אחר כך בא אברהם עם המחנה שלו ובנה את הכותל שני, והנה ב' פעמים מחנ"ה בגימטריא ה"ר עם הכולל, על כן קראו אברהם "הר". אחר כך בא יצחק עם המחנה שלו ובנה את הכותל השלישי, ג' פעמים מחנ"ה בגימטריא שד"ה, על כן קראו יצחק "שדה".

אחר כך בא יעקב עם המחנה שלו ובנה את הכותל הרביעי, ד' פעמים מחנ"ה בגימטריא ב"ת, על כן קראו יעקב "בית". בא משה רבינו עם המחנה שלו ובנה את הגג על ידי התפלות שלו, ה' פעמים מחנ"ה בגימטריא תקט"ו תפלות שהתפלל משה רבינו, ובכך נשלם בית המקדש של מעלה.

טרם שנמשיך ברצוני להעיר על מה שיש להקשות, כי מאחר שכל ארבע הקירות של בית מקדש של מעלה נבנו על ידי הקב"ה והאבות הקדושים, ואילו משה רבינו והמחנה שלו בנו רק את הגג, מדוע הוצרך להתפלל תקט"ו תפלות שהם כנגד ה' פעמים מחנ"ה. ונראה ליישב כי כאשר נתבונן בבנין נראה שכל קיר עומד בפני עצמו, אך מה שמקשר את כל הארבע קירות הוא הגג שעומד עליהם ומחבר אותם יחד.

זאת ועוד, כל זמן שאין לבנין גג אפילו אם כבר נבנו ארבע הקירות, הרי הוא פרוץ ועומד מלמעלה ואינו ראוי להיקרא אפילו בשם אהל, אבל אחרי שבונים את הגג המחבר את ארבע הקירות משלימים בכך את הבנין, והרי כלל גדול הוא בגמרא (ברכות יב.): "הכל הולך אחר החתום". נמצא כי הגג כולל את כל הבנין, על כן כאשר בא משה רבינו לבנות את הגג המחבר כל הקירות ומשלים את הבנין, התפלל תקט"ו תפלות כנגד ה' פעמים מחנ"ה שהוא צירוף כל ארבע הקירות עם הגג.

"אעברה נא ואראה"

גם בית מקדש של מטה

נחזור לדברי כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע כפי שהביא ה"באר שלמה" (שם), שהוסיף לפרש לפי זה מה שהתפלל משה רבינו בפרשתנו: "אתה החלות להראות את עבדך

משה רבינו השלים בתפלותיו את גג בית המקדש של מעלה

אמנם כל משכיל יבין כי עדיין יש כאן כמה ענינים הצריכים ביאור רחב: א) הלא הקושיא עדיין במקומה עומדת, מאחר שהקב"ה לא נענה לקבל תקט"ו תפלותיו של משה רבינו, איך אפשר ללמוד מכאן להתפלל בעת צרה, הן אמת שבעלי מוסר למדו מזה, כי אפילו אם התפלל הרבה תפלות אל יתייאר מן הרחמים, שהרי אם משה היה מתפלל עוד תפלה אחת היה הקב"ה נענה לו, אולם מכיון שהקב"ה לא קיבל תקט"ו תפלות של משה שלא קם עוד נביא כמוהו, איך אפשר להתחזק וללמוד מכאן שהקב"ה יקבל ריבוי תפלותיו.

ב) צריך להבין איך באמת יעלה על הדעת, שהקב"ה לא נענה לכל תקט"ו תפלות שהתפלל משה רבינו רועה נאמן של ישראל להיכנס לארץ, זאת ועוד, אחרי שהשכיל הקב"ה שאין ראוי לקבל תפלתו, מדוע נתן למשה להתפלל כל תקט"ו תפלות ולא עצרו מיד: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה".

ג) מדבריו הקדושים של ה"חתם סופר" מבואר, כי משה רבינו לא התפלל בפועל תפלה זו שנזכרה בפרשתנו: "ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך", אלא שסיפר לישראל כי אחרי שהתפלל תקט"ו תפלות ולא נענה, ביקש להתפלל עוד תפלה אחת שהיא התפלה שנזכרה כאן, ועל כך אמר לו הקב"ה שלא יתפלל תפלה זו, אך לפי זה קשה לשם מה נכתבה תפלה זו בתורה שבכתב אחרי שהקב"ה ביקש ממנו שלא יתפלל אותה.

משה רבינו השלים בית המקדש של מעלה

כדי לבאר כל זה נקדים הקדמה נפלאה שאמר כ"ק אדמו"ר מרן רבי אהרן מבעלזא זי"ע להגאון הגדול רבי אלחנן וואסרמאן זצ"ל כשנפגש עמו בענין בנין בית המקדש של מעלה, וכבר נאמרה ונשנית הקדמה זו בספרים הקדושים בכמה שמועות שונות, ואחרי העיון

שיהיו מתפללין בשעת הצרה", ותמה על כך ב"דרשות חתם סופר" (חלק ב דף שיח טור א) איך אפשר ללמוד מכאן שצריך להתפלל בעת צרה, הלא משה רבינו לא נענה בתפלה זו כמו שאמר לו הקב"ה (שם שם כו): "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", והוא באמת פליאה עצומה על חכמינו ז"ל, שבחרו ללמוד שצריך להתפלל בעת צרה דוקא ממשה רבינו שלא קיבל הקב"ה תפלתו.

ותירץ ה"חתם סופר" בדברי קדשו, על פי המבואר במדרש פרשת וזאת הברכה (דב"ר יא ו), כי משה רבינו התפלל תקט"ו תפלות כמספר ואתחנ"ן כדי שיזכה להיכנס לארץ ישראל: "מנין שהתפלל משה באותו הפרק חמש מאות וחמשה עשר פעמים, שנאמר ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, ואתחנ"ן בגימטריא הכי הוי".

נמצא לפי זה כי התפלה האחרונה של תקט"ו תפלות, היתה תפלה זו שהזכיר משה רבינו בפרשתנו: "ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך" וגו', אולם ה"חתם סופר" מגלה לנו חידוש גדול, כי באמת כבר השלים משה רבינו תקט"ו תפלות טרם שהתפלל תפלה זו, ועל זה נאמר: "ואתחנן אל ה'", שכבר התחננתי אל ה' תקט"ו תפלות כמנין ואתחנ"ן, אלא שאחר כך רציתי "בעת ההיא לאמר" - להוסיף עוד תפלה אחת לפני ה'.

ומפרש ואומר מהי התפלה שביקש להתפלל: "ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך" וגו', ואם הייתי מתפלל תפלה זו היה הקב"ה נענה לתפילתי להכניסני לארץ, אולם "ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי, ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", כלומר אל תוסף דבר אלי עוד תפלה זו כי אם תתפלל תפלה זו אצטרך לקבל תפלתך, אם כן שפיר מוכח מכאן שצריך להתפלל בעת צרה, שהרי אם משה היה מתפלל תפלה זו היה הקב"ה נענה אליו עכדה"ק.

שבת קודש הבא עלינו לטובה פרשת "ואתחנן" נקרא "שבת נחמו", על שם שאנו מפטירים בדברי הנביא (ישעיה מ א): "נחמו נחמו עמי יאמר אלקים", שהם נחמה לישראל על הגלות המר (שם שם ב): "דברו על לב ירושלם וקראו אליה, כי מלאה צנאה כי נרצה עוונה, כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה", והנביא מבטיח שהקב"ה יגאלנו מהגלות (שם שם ה): "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", לכן קבעו הקדמונים לקרוא הפטורה זו של נחמה שבת אחרי תשעה באב שהתאבלו בו על שני בתי מקדשות שנחרבו.

ביאור הסימן "צומו וצלו"

אולם עלינו לדעת כי לא רק הפטורת הפרשה "נחמו נחמו עמי" נבחרה לשבת שאחרי תשעה באב, אלא גם הפרשה עצמה פרשת "ואתחנן" נבחרה לשבת שאחרי תשעה באב, כמו שכתבו הטור והמחבר (או"ח סימן תכח סעיף ד) בענין סדר הפרשיות שסידרו הקדמונים, כי פרשת ואתחנן באה תמיד אחרי תשעה באב ונתנו על כך סימן: "צומו וצלו", ופירושו הט"ז (ס"ק ג) וה"מגן אברהם" (ס"ק ו) הכוונה בזה: "צומו" הוא תשעה באב שנצטוונו לצום בו, ו"צלו" הוא רמז על פרשת "ואתחנן", שהוא לשון תפלה שבלשון ארמית היא "צלותא".

וצריך להבין מהו הקשר בין הצום של תשעה באב לתפלת משה רבינו "ואתחנן". זאת ועוד מהו ביאור הסימן בדרך עבודה: "צומו וצלו", כי הן אמת שהסימן "צומו" הוא רמז על הציווי לצום בתשעה באב, אולם מהו ביאור הסימן "וצלו" שהוא ציווי שנתפלל, הלא "ואתחנן" הוא מה שסיפר משה שהתחנן לפני ה'.

ונראה לבאר הענין בזה, על פי מה שמצינו במדרש (דב"ר ב ו) על הפסוק (דברים ג כג): "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, מהו לאמר, אמר רבי עזריה, לאמר לדורות שיהיו מתפללין בשעת הצרה, שהרי משה אף על פי שנאמר לו, לא תעבור את הירדן הזה, התחיל מתחנן". מבואר מזה כי מפסוק "ואתחנן" אנו למדים שצריך להתפלל בעת צרה.

הנה כי כן מבואר היטב הקשר הנפלא בין שני הסימנים "צומו וצלו", כלומר בני אברהם יצחק ויעקב "צומו" בתשעה באב על הצער הגדול של חורבן בית המקדש, אולם אל תפלו בתהום היאוש על החורבן אלא "וצלו", הוא רמז על פרשת "ואתחנן" שהוא לשון תפלה, אשר משם למדו חכמינו ז"ל שצריך להתפלל בעת צרה, ולכן "וצלו" תתפללו שיתקיים דברי הנביא בהפטורת הפרשה: "נחמו נחמו עמי יאמר אלקים", בגאולה השלימה ובבנין בית המקדש השלישי במהרה בימינו.

תקט"ו תפלות כמנין ואתחנ"ן

עתה הבה נרחיב לבאר ענין זה ביתר שאת, על פי המדרש שהזכרנו על הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, לאמר לדורות

את גדלך ואת ירך החזקה, שהוא בית המקדש של מעלה שנשלם על ידי משה רבינו, **"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן**
ההר הטוב הזה והלבנון", ופירש רש"י: "והלבנון זה בית המקדש", כלומר שאזכה לראות גם בית המקדש של מטה המכוון כנגד בית מקדש של מעלה עכדה"ק.

מעתה על פי דברי כ"ק מרן מהר"י זי"ע יאיר לנו להבין דברי ה"חתם סופר", כי תפלה זו של: **"אתה החלות להראות את עבדך"**, לא היתה התפלה האחרונה של תקט"ו תפלות שהתפלל משה רבינו, אלא התפלה התקט"ז שביקש להתפלל, אלא שהקב"ה מנעו מלהתפלל תפלה זו באמרו: **"רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה"**.

כי מאחר שמשה רבינו התפלל תקט"ו תפלות כמנין ה' פעמים מחנ"ה, כדי להשלים את הגג של בית המקדש של מעלה, ורק אחר כך התפלל: **"אתה החלות להראות את עבדך"**, את הבית מקדש של מעלה, **"אעברה נא ואראה"** גם את הבית מקדש של מטה, הרי מוכרח לומר כי תפלה זו היתה רק אחרי שהשלים משה את גג בית מקדש של מעלה בתקט"ו תפלותיו.

והנה מכיון שמבואר במדרש כי משה התפלל רק תקט"ו תפלות כמנין ואתחנ"ן, הרי מוכרח לומר כדברי ה"חתם סופר" שמשה רבינו לא התפלל תפלה זו: **"אתה החלות להראות את עבדך"**, אלא שסיפר לישראל שביקש להתפלל תפלה זו, אלא שהקב"ה מנעו בכך באמרו: **"רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה"**.

הנה כי כן ירווח לנו להבין דברי חכמינו ז"ל במדרש שלמדו מכאן: **"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר... לאמר לדורות שיהיו מתפללין בשעת הצרה"**, וכבר הבאנו מה שתמה על כך ה"חתם סופר", הלא משה רבינו לא נענה בתפלותיו ואיך אפשר ללמוד מכאן להתפלל בעת צרה, ותירץ כי ממה שהקב"ה אמר לו שלא להתפלל עוד תפלה אחת, מוכח שאם היה מוסיף להתפלל היה נכנס לארץ, ושאלנו הלא עדיין יש כאן סתירה מתקט"ו תפלותיו של משה לא נענו.

אך לפי האמור הרי נתבאר שהקב"ה אכן נענה לכל תקט"ו תפלותיו של משה רבינו, שהרי בכך השלים את גג בית המקדש של מעלה, זאת ועוד, שאם היה מוסיף להתפלל גם התפלה של: **"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה"**, היה נכנס לארץ ישראל, אלא שהקב"ה מנע ממנו להתפלל תפלה זו באמרו: **"אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה"**, משמע שאם היה מתפלל היה הקב"ה מקבל גם תפלה זו, הרי לנו דברים ברורים כמה גדול הוא כח התפלה, ומזה נשכיל להבין להתפלל בעת צרה.

אלא שעתה עדיין נשאר לבאר, לשם מה בחר הקב"ה לפרט בתורה שבכתב התפלה התקט"ז שביקש משה להתפלל: **"אתה החלות להראות את עבדך"**, הלא בסופו של דבר לא התפלל תפלה זו, הן אמת שכפי האמור אנו למדים מכך שצריך להתפלל בעת צרה, שהרי הקב"ה אמר לו: **"אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה"**, אבל לולי זה אם היה מתפלל היה נענה, בכל זאת עדיין צריך ביאור לשם מה פירט הכתוב כל התפלה שביקש להתפלל ולא התפלל.

משה רבינו מלך המשיח ויביל את ישראל במדבר

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שכתב רבינו בחיי (תחילת פרשת מסעי) חידוש גדול, כי כמו שעברו ישראל במדבר תחת הנהגתו של משה מ"ב מסעות בדרכם לארץ, כן בגאולה העתידה יעברו ישראל מהגולה בדרכם לארץ

דרך מסעות אלו במדבר תחת הנהגתו של משה רבינו:

"ועוד יכלול סיפור המסעות תועלת אחרת כי ירמוז לעתיד, שהרי דברי הנביאים כולם מוכיחים שהגאולה האחרונה כדמיון הראשונה, וכשם שיצאו ישראל בגאולה ראשונה ממצרים אל המדבר, כן בגאולה האחרונה עתידים שיצאו הרבה מישראל אל המדבר, ויעברו במקומות האלה והקב"ה יכלכלם וינהלם שם כמו שעשה לישראל במדבר, והוא שאמר הנביא (יחזקאל כ לה) והוצאתים אל מדבר העמים, והכתוב הזה מדבר לעתיד בגאולה אחרונה".

ויש לבאר הענין בזה על פי מאמר הנביא (ישעיה כז יג): **"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים"**.

מעתה מבואר היטב מדוע לעתיד לבוא יעברו ישראל שוב מ"ב מסעות אלו במדבר תחת הנהגתו של משה, כי לעתיד לבוא ישלים משה רבינו להוציא גם אותם ארבעה חלקים מישראל שמתו במצרים בשלשה ימי אפילה, ויעברו במדבר ממש באותם מ"ב מסעות שעברו חמישית מישראל שיצאו ממצרים, ואז יכנסו לארץ ישראל.

"כי שם חלקת מחוקק ספון ויתא ראשי עם"

ענין זה מתאים להפליא עם דברי חכמינו ז"ל, כי משה רבינו נפטר במדבר כדי שיביא עמו את דור המדבר לעתיד לבוא כמבואר

מדרש: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר,

מהו לאמר, לאמר לדורות שיהיו מתפללין בשעת הצרה"

פליאת החתם סופר: איך אפשר ללמוד מכאן להתפלל בעת צרה,

הלא הקב"ה לא קיבל תקט"ו תפלותיו

מדרש הנעלם: הקב"ה וג' אבות בנו ד' קירות

בבית מקדש של מעלה ואילו משה רבינו בנה את הגג

הקב"ה קיבל כל תקט"ו תפלות של משה רבינו,

להשלים על ידם את גג בית המקדש של מעלה

חתם סופר: משה רבינו רק ביקש להתפלל "אעברה נא",

אבל הקב"ה מנעו באמרו "אל תוסף דבר אלי"

רבינו בחיי: לעתיד לבוא ינהיג משה רבינו את ישראל

דרך מ"ב מסעות במדבר ויכניסם לארץ ישראל

לעתיד לבוא כשיעמוד משה בערבות מואב יתפלל:

"אתה החלות בגאולת מצרים, "אעברה נא" בגאולה זו

י'תגדל ו'יתקדש ש'מיה ר'בא ר"ת בגימטריא תקט"ז,

רמז על התפלה תקט"ז שיתפלל משה לעתיד לבוא

במדרש (במד"ר יט יג):

"אמר לו הקב"ה למשה, באיזה פנים אתה מבקש ליכנס לארץ, משל לרועה שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבית הצאן, ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך, אמר לו המלך, אם את נכנס עכשיו מה יאמרו הבריות, שאתה השבית הצאן, אף כאן אמר לו הקב"ה למשה, שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא, וקברתם במדבר ואת מכניס דור אחר, עכשיו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם הבא, אלא תהא בצרן ותבוא עמהן שנאמר (דברים לג כא) ויתא ראשי עם צדקת ה' עשה, לכך כתיב לא תביא את הקהל הזה אלא שיצא עמך".

וכן מבואר במדרש (דב"ר ט ט) על הכתוב (דברים לא יד): **"הן קרבו ימיך למות, כיון שקיבל עליו למות התחיל הקב"ה מפייסו, אמר ליה, חייך בעולם הזה הנהגת את בני, אף לעתיד לבוא על ירך אני מנהיג אותן, מנין שנאמר (ישעיה סג יא) ויזכור ימי עולם משה עמו"**. ולפי האמור הביאור בזה, שביקש הקב"ה שיכניס עמו לעתיד לבוא לארץ ישראל גם אלו שמתו בשלשה ימי אפילה וכן אלו שמתו במדבר.

מעתה נראה לומר בדחילו ורחימו, כי מטעם זה פירט הכתוב גם התפלה שביקש

משה להתפלל ולא התפלל בפועל: **"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה"**, כי לעתיד לבוא כשיקבץ את כל הנדחים בארץ מצרים וכל מתי המדבר, ויעבור עמהם כל המסעות שעברו ישראל במדבר, כאשר יגיעו למסע האחרון בערבות מואב על ירדן ירחו, יעמוד משה רבינו ויתפלל תפלה זו בפועל: **"ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה"**, היינו בגאולה הראשונה של ישראל ממצרים, **"אעברה נא"** כעת בגאולה האחרונה, **"ואראה את הארץ הטובה"**.

י'תגדל ו'יתקדש ש'מיה

ר'בא ראשי תיבות יוש"ר

יומתק להוסיף בזה פרפרת נאה במה שמבואר ב"שער הכונות" לרבינו האריז"ל (ענין הקדיש דרוש א דף טז טור ב) לכוון באמירת הקדיש: **י'תגדל ו'יתקדש ש'מיה ר'בא, ראשי תיבות יוש"ר** שעולה בגימטריא תקט"ז. ויש לפרש הכוונה בזה בדרך רמז, על פי מה שמצינו עוד בדברי האריז"ל (שם דף טו טור ג) לכוון באמירת הקדיש: **"יתגדל ויתקדש שמיה רבא"**, כי מקרא מלא דיבר הכתוב (שמות יז טז): **"כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור"**. ופירש רש"י שכל זמן שעמלק קיים אין השם שלם כי אם מחצית השם י"ה.

וזהו שצריך לכוון באמירת הקדיש: **"יתגדל ויתקדש שמיה רבא"**, פירוש כי השם של י"ה הרמוז במלת שמי"ה שהוא אותיות **שם י"ה**, יתגדל ויתקדש להיות שם רבא מלא, על ידי השלמת אותיות ו"ה שיחזרו למקומם, ומצינו מקור כוונה זו בתוספות (ברכות ג. ד"ה ועונין) בשם מחזור ויטרי, ויש לומר כי זהו הרמז במלת גאול"ה שהיא אותיות **גאל ו"ה**, לרמז שבגאולה העתידה יתמלאו אותיות ו"ה החסרות בגלות.

והנה לפי המבואר נזכה לגאולה העתידה, רק אחרי שיתפלל משה רבינו את התפלה התקט"ז שלא התפלל בגאולה הראשונה ממצרים, ויש לרמז ענין זה במה שאמר משה: **"ואתחנן אל הוי"ה בעת ההיא לאמר"**, התפלל שיזכה להשלים את השם הוי"ה בד' אותיותיו בגאולה העתידה.

הנה כי כן מבואר היטב הרמז: **י'תגדל ו'יתקדש ש'מיה ר'בא** ראשי תיבות **יוש"ר** שעולה בגימטריא תקט"ז, אנו מתפללים בכך להקב"ה להשלים התפלה התקט"ז של משה רבינו שלא התפלל בגאולה הראשונה, שכבר יתפלל כן בגאולה האחרונה, ועל ידי זה נזכה שיתגדל ויתקדש שם-יה רבא שיושלם השם בד' אותיותיו.

מעתה יאיר לנו להבין הסימן הנפלא שכתבו הקדמונים, על פרשת ואתחנן שבאה תמיד אחרי תשעה באב ונתנו על כך סימן **"צומו וצלו"**, כלומר **"צומו"** הוא תשעה באב שנצטווויו לצום בו, **"וצלו"** הוא רמז על פרשת **"ואתחנן"**, שהוא לשון תפלה. לפי האמור יש לומר הרמז בזה על פי הידוע כי הקריאה מעוררת הזמן.

נמצא כי בשעת הקריאה של פרשת ואתחנן, הזמן מסוגל לעורר שכבר נזכה שיתפלל משה רבינו בגאולה העתידה: **"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה"**. וזהו ביאור הסימן **"צומו וצלו"**, היינו **"צומו"** בתשעה באב על חורבן בית המקדש, **"וצלו"** בפרשת **"ואתחנן"** תתפללו שכבר נזכה לגאולה העתידה, שאז יתפלל משה רבינו התפלה שביקש להתפלל בגאולה הראשונה: **"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה"**.

פרשת ואתחנן תשס"ט קוראי עונג ה